

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja

Druk nr 745

Warszawa, 13 grudnia 2007 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o miejscach pamięci narodowej.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy Pan Posła Ryszarda Terleckiego.

(-) Waldemar Andzel; (-) Piotr Babinetz; (-) Piotr Cybulski; (-) Witold Czarniecki; (-) Marzenna Drab; (-) Jan Dziedziczak; (-) Adam Gawęda; (-) Zbigniew Girzyński; (-) Jerzy Gosiewski; (-) Dariusz Kaczanowski; (-) Mariusz Kamiński; (-) Sławomir Kłosowski; (-) Leonard Krasulski; (-) Ewa Malik; (-) Gabriela Masłowska; (-) Jerzy Materna; (-) Anna Paluch; (-) Marek Polak; (-) Józef Rojek; (-) Anna Sikora; (-) Piotr Stanke; (-) Marek Suski; (-) Aleksander Marek Szczygło; (-) Jolanta Szczypińska; (-) Stanisław Szwed; (-) Beata Szydło; (-) Grzegorz Tobiszowski; (-) Teresa Wargocka; (-) Jadwiga Wiśniewska; (-) Tadeusz Woźniak; (-) Sławomir Zawiślak; (-) Zbigniew Ziobro.

USTAWA

z dnia ..... 2008 r.

o miejscach pamięci narodowej

W trosce o zachowanie i utrwalenie w pamięci Polaków znaczących dla tożsamości i dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego wydarzeń, faktów i postaci, nawiązując do najlepszych tradycji Rzeczypospolitej, mając na uwadze cele wychowawcze i edukacyjne, w poczuciu obowiązku przekazania przyszłym pokoleniom Polaków w kraju i za granicą tego, co najcenniejsze w ponad tysiącletnich dziejach, a zwłaszcza:

- historii zmagania Narodu Polskiego z najeźdźcami i okupantami o niepodległość i zjednoczenie Polski, w tym walk z nazizmem i komunizmem o wolność i samostanowienie,
- tradycji walk „za wolność waszą i naszą”,
- pamięci o wielkim wkładzie Polaków w ogólnoswiatową kulturę i rozwój cywilizacyjny, jak również o ogromie ofiar i strat poniesionych przez Naród i Państwo Polskie oraz o bohaterstwie i męczeństwie Polaków podczas wojen, okupacji i represji politycznych, w tym o cierpieniach z powodu wysiedleń, zsyłek, deportacji, a także przebywania w niemieckich i sowieckich więzieniach, obozach i łagrach oraz w więzieniach i obozach państwa komunistycznego

stanowi się, co następuje:

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Ustawa określa przedmiot, zasady ustanawiania, utrzymywania i ochrony miejsc pamięci narodowej, a także zasady działania i organizację organów administracji publicznej w tych sprawach.

Art. 2.

Miejscem pamięci narodowej w rozumieniu ustawy jest:

- 1) grób lub cmentarz wojenny;

- 2) nieruchomość lub obiekt budowlany albo jego pozostałości, upamiętniające postaci lub wydarzenia znaczące dla Narodu i Państwa Polskiego, a w szczególności pomnik, krzyż przydrożny, kapliczka, kopiec;
- 3) inny obiekt lub przedmiot związany z wydarzeniami lub postaciami znaczącymi dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego, a w szczególności tablica pamiątkowa.

Art. 3.

Utrzymanie miejsca pamięci narodowej polega, w szczególności, na prowadzeniu albo zapewnieniu warunków prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i prac porządkowych mających na celu zabezpieczenie i zachowanie miejsca pamięci narodowej oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie.

Art. 4.

Ochrona miejsc pamięci narodowej polega na:

- 1) podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
  - a) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie miejsc pamięci narodowej i ich utrzymanie,
  - b) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować zniszczenie lub uszkodzenia dla wartości miejsca pamięci narodowej,
  - c) udaremnienie zniszczenia lub niewłaściwego korzystania z miejsc pamięci narodowej,
  - d) uwzględnienie zadań związanych z ochroną miejsc pamięci narodowej w planowaniu i zagospodarowywaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska,
  - e) kontrolę stanu zachowania miejsc pamięci narodowej,
- 2) wprowadzeniu na obszarze miejsc pamięci narodowej lub w ich bezpośrednim otoczeniu szczególnych zasad odbywania zgromadzeń, imprez masowych i prowadzenia działalności gospodarczej.

Art. 5.

Miejsce pamięci narodowej, a także ograniczenia związane z jego ochroną ustala się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Art. 6.

Ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej są celami publicznymi.

Art. 7.

Właściwość miejscową wojewody lub rady gminy w sprawach określonych w ustawie ustala się według położenia miejsca pamięci narodowej. W przypadku, gdy miejsce pamięci narodowej jest położone na terytorium dwóch lub więcej województw lub

gmin, właściwego wojewodę lub radę gminy wyznacza odpowiednio, w drodze zarządzenia, minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego albo wojewoda po uzgodnieniu z Prezesem Rady Ochrony Pamięci Narodowej.

Rozdział 2

Ustanawianie i znoszenie miejsc pamięci narodowej

Art. 8.

Miejsce pamięci narodowej ustanawia się, jeżeli okoliczności powołane przez radę gminy lub okoliczności, na które powołuje się wnioskodawca, uzasadniają upamiętnienie postaci lub wydarzenia znaczącego dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu oraz jeżeli wnioskodawca daje rękojmię utrzymania miejsca pamięci narodowej.

Art. 9.

1. Miejsce pamięci narodowej ustanawia, z zastrzeżeniem ust. 2-4 i 7-9, rada gminy z urzędu albo na wniosek Rady Ochrony Pamięci Narodowej, osoby fizycznej lub prawnej, organizacji społecznej, przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego innego państwa w Rzeczypospolitej Polskiej albo organu administracji rządowej lub organu jednostki samorządu terytorialnego, zwanych dalej „wnioskodawcami”, po uzgodnieniu z wojewodą albo w przypadku, gdy wnioskodawcą jest przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny, po uzgodnieniu z Prezesem Rady Ochrony Pamięci Narodowej. Wojewoda, przed dokonaniem uzgodnienia, może w każdej sprawie zasięgnąć opinii Prezesa Rady Ochrony Pamięci Narodowej.
2. Ustanowienie miejsca pamięci narodowej, upamiętniającego postaci lub wydarzenia znaczące dla dziedzictwa innego niż polski Narodu, następuje po uzgodnieniu z Prezesem Rady Ochrony Pamięci Narodowej.
3. Prezes Rady Ochrony Pamięci Narodowej dokonuje uzgodnienia, o którym mowa w ust. 2, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych.
4. Miejsce pamięci narodowej, o którym mowa w art. 2 pkt 1, ustanawia lub odmawia jego ustanowienia Rada Ochrony Pamięci Narodowej, w drodze uchwały, po zasięgnięciu opinii wojewody i rady gminy.
5. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać:
  - 1) oznaczenie wnioskodawcy;
  - 2) wskazanie upamiętnianej postaci lub wydarzenia, znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu, oraz formy ich upamiętnienia, a w szczególności treści inskrypcji;
  - 3) wskazanie lokalizacji miejsca pamięci narodowej;

- 4) dokumentację projektu formy upamiętnienia;
  - 5) oznaczenie planowanego terminu ustanowienia miejsca pamięci narodowej;
  - 6) oświadczenie o zapewnieniu utrzymania miejsca pamięci narodowej;
  - 7) uzasadnienie.
6. Rada gminy ustanawia miejsce pamięci narodowej lub odmawia jego ustanowienia w drodze uchwały.
7. W przypadku, gdy ustanowienie miejsca pamięci narodowej przez radę gminy ma na celu upamiętnienie postaci lub wydarzenia o znaczeniu ponadlokalnym, wojewoda, po zasięgnięciu opinii Prezesa Rady Ochrony Pamięci Narodowej, może przejąć postępowanie w sprawie ustanowienia tego miejsca do swojego prowadzenia.
8. Postanowienie o przejęciu postępowania w sprawie ustanowienia miejsca pamięci narodowej wojewoda doręcza radzie gminy i wnioskodawcy w terminie 30 dni od dnia zwrócenia się przez radę gminy o dokonanie uzgodnienia, o którym mowa w ust. 1.
9. Wojewoda ustanawia miejsce pamięci narodowej, o którym mowa w ust. 7, lub odmawia jego ustanowienia w drodze zarządzenia.
10. Uchwała rady gminy i zarządzenie wojewody, o których mowa odpowiednio w ust. 6 i 9, powinny zawierać w szczególności:
- 1) oznaczenie organu wydającego;
  - 2) datę wydania;
  - 3) oznaczenie wnioskodawcy;
  - 4) powołanie podstawy prawnej;
  - 5) rozstrzygnięcie;
  - 6) informacje o miejscu pamięci narodowej:
    - a) wskazanie upamiętnianej postaci lub wydarzenia znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu, oraz określenia formy ich upamiętnienia, w tym podanie treści inskrypcji,
    - b) wskazanie lokalizacji miejsca pamięci narodowej, w tym położenia i obszaru tego miejsca, oraz podanie informacji o stanie prawnym nieruchomości, na którym jest ono położone,
    - c) wskazanie podmiotu zobowiązanego do utrzymywania miejsca pamięci narodowej,
    - d) oznaczenie terminu jego ustanowienia,
  - 7) uzasadnienie.
11. Niedokonanie uzgodnienia albo niewyrażenie opinii, o których mowa w ust. 1-4 w terminie 30 dni, a w ust 7 w terminie 14 dni od dnia zwrócenia się przez właściwy organ odpowiednio o dokonanie uzgodnienia albo wydanie opinii,

oznacza odpowiednio uzgodnienie albo wyrażenie opinii pozytywnej.

Art. 10.

1. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) po zasięgnięciu opinii Prezesa Rady Ochrony Pamięci Narodowej może nakazać, w drodze decyzji, rozbiórkę obiektu budowlanego albo innego obiektu lub usunięcie przedmiotu wzniesionego lub umieszczonego w miejscu publicznym albo innym miejscu umożliwiającym jego publiczną prezentację, w celu upamiętnienia postaci lub wydarzenia znaczącego dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu, bez uchwały rady gminy lub zarządzenia wojewody o ich ustanowieniu, jeżeli:
  - 1) istnieją okoliczności wskazujące, iż upamiętnianie danej postaci lub wydarzenia poprzez wzniesienie obiektu budowlanego albo innego obiektu lub umieszczenie przedmiotu jest nieuzasadnione, w szczególności jeżeli służy upamiętnieniu osoby lub organizacji uczestniczących we wprowadzaniu lub utrwalaniu w Polsce systemu nazistowskiej lub komunistycznej dyktatury lub zawiera negatywne oceny podmiotów walczących o niepodległy byt państwa polskiego;
  - 2) forma upamiętnienia postaci lub wydarzenia, znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu, a w szczególności treść inskrypcji, narusza dobra osób trzecich lub nie jest zgodna z zasadami współżycia społecznego lub zawiera fałsz historyczny.
2. W decyzji, o której mowa w ust. 1, określa się termin, w którym rozbiórka obiektu budowlanego albo innego obiektu lub usunięcie przedmiotu powinny być dokonane. Decyzji nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.
3. W przypadku uchylania się wnoszącego obiekt budowlany albo inny obiekt lub umieszczającego inny przedmiot, o którym mowa w ust. 1, od obowiązku dokonania rozbiórki tego obiektu lub usunięcia przedmiotu, decyzja podlega egzekucji na zasadach określonych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
4. Organem wyższego stopnia w sprawach, o których mowa w ust. 1-3, jest wojewoda.

Art. 11.

1. Miejsce pamięci narodowej znosi się, jeżeli ustanie co najmniej jedna z przesłanek jego ustanowienia, wymieniona w art. 8, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Wojewoda, z urzędu albo na wniosek Rady Ochrony Pamięci Narodowej, rady gminy, osoby fizycznej lub prawnej, a także organizacji społecznej, po zasięgnięciu opinii Prezesa Rady Ochrony Pamięci Narodowej, może znieść miejsce pamięci narodowej związane z wprowadzaniem lub utrwalaniem nazistowskiej lub komunistycznej dyktatury w Polsce.
3. Do zniesienia miejsca pamięci narodowej przepisy art. 9 stosuje się odpowiednio.

Art. 12.

1. Gmina prowadzi ewidencję miejsc pamięci narodowej ustanowionych na jej terytorium.
2. Wojewoda prowadzi ewidencję miejsc pamięci narodowej ustanowionych na terytorium województwa.

Rozdział 3

Zasady utrzymywania miejsc pamięci narodowej

Art. 13.

1. Utrzymanie miejsca pamięci narodowej należy do wnioskodawcy, o ile odrębne przepisy, a w szczególności dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, muzeów oraz grobów i cmentarzy wojennych, lub postanowienia umów międzynarodowych, nie stanowią inaczej.
2. Utrzymanie miejsca pamięci narodowej ustanowionego przez radę gminy z urzędu lub ustanowionego przez wojewodę w następstwie postępowania wszczętego z urzędu przez radę gminy jest zadaniem własnym gminy.
3. Rada gminy może uchwalić przejęcie, w drodze porozumienia z podmiotem obowiązany do utrzymania miejsca pamięci narodowej, obowiązku utrzymania tego miejsca.
4. W przypadku, gdy podmiot obowiązany do utrzymania miejsca pamięci narodowej nie wykonuje tego obowiązku, wojewoda - w odniesieniu do miejsca przez niego ustanowionego lub rada gminy - w odniesieniu do miejsca przez nią ustanowionego, przejmuje utrzymanie tego miejsca albo zarządza bądź uchwała jego zniesienie.

Art. 14.

Podmiot obowiązany do utrzymania miejsca pamięci narodowej sprawuje także opiekę nad tym miejscem polegającą, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania lub dokumentowania miejsca pamięci narodowej;
- 2) korzystania z miejsca pamięci narodowej w sposób zgodny z jego powagą i charakterem oraz zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 3) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o miejscu pamięci narodowej oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 15.

1. Organ, który ustanowił miejsce pamięci narodowej, może oznakować to miejsce. Utrzymanie znaków wskazujących miejsce pamięci narodowej należy do tego organu.
2. Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wzór znaku wskazującego miejsce pamięci narodowej, uwzględniając, że oznakowanie miejsca pamięci narodowej powinno jednoznacznie wskazywać na objęcie tego miejsca ochroną.

Rozdział 4

Szczególne zasady odbywania zgromadzeń, imprez masowych i prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze miejsc pamięci narodowej lub w ich bezpośrednim otoczeniu

Art. 16.

1. O zgromadzeniu organizowanym na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu miejsca pamięci narodowej organizator zgromadzenia zawiadamia organ gminy nie wcześniej niż 30 dni i nie później niż 14 dni, przed datą zgromadzenia.
2. O zgromadzeniu organizowanym na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu miejsca pamięci narodowej ustanowionego przez wojewodę lub Radę Ochrony Pamięci Narodowej właściwy ze względu na miejsce zgromadzenia organ gminy zawiadamia wojewodę nie później niż 12 dni przed planowanym rozpoczęciem zgromadzenia.
3. Zawiadomienie powinno zawierać:
  - 1) oznaczenie organizatora zgromadzenia oraz jego siedziby;
  - 2) określenie celu i programu zgromadzenia oraz języka, w jakim będą porozumiewać się uczestnicy zgromadzenia;
  - 3) określenie miejsca, daty, godziny rozpoczęcia, planowanego czasu trwania, przewidywanej liczby uczestników zgromadzenia oraz projektowanej trasy przejścia, jeżeli przewiduje się zmianę miejsca w czasie trwania zgromadzenia;
  - 4) określenie planowanych przez organizatora środków służących zapewnieniu pokojowego przebiegu zgromadzenia oraz środków, o których dostarczenie organizator zwraca się do organu gminy.
4. Wojewoda, w drodze decyzji, może zakazać odbycia zgromadzenia, o którym mowa w ust. 2, jeżeli cel lub przebieg zgromadzenia mogłyby zagrażać w sposób rażący utrzymaniu powagi lub charakteru miejsca pamięci narodowej.
5. Decyzja, o której mowa w ust. 4, powinna być doręczona organizatorowi zgromadzenia w terminie 10 dni od dnia zawiadomienia wojewody przez organ gminy, nie później niż 5 dni przed planowanym rozpoczęciem zgromadzenia.

6. Odwołanie od decyzji, o której mowa w ust. 4, wnosi się w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji. Decyzję wydaną w wyniku rozpatrzenia odwołania doręcza się organizatorowi zgromadzenia w terminie 3 dni od dnia otrzymania odwołania.
7. Przepisy ust. 4-6 stosuje się odpowiednio do zgromadzenia organizowanego na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu miejsca pamięci narodowej ustanowionego przez radę gminy. W takim przypadku organem właściwym do wydania decyzji o zakazie odbycia zgromadzenia jest organ gminy.

Art. 17.

1. Przepisy art. 16 stosuje się odpowiednio do imprezy masowej w rozumieniu ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. *o bezpieczeństwie imprez masowych* (Dz. U. z 2005 r. Nr 208, poz. 909), organizowanej na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu miejsca pamięci narodowej, z tym, że:
  - 1) o imprezie masowej organizowanej na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu miejsca pamięci narodowej organizator imprezy zawiadamia organ gminy nie później niż 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia imprezy,
  - 2) zawiadomienie organu gminy o imprezie masowej nie zawiera informacji, o których mowa w art. 16 ust. 3 pkt 4,
  - 3) decyzja o zakazie odbycia imprezy masowej powinna być doręczona organizatorowi imprezy masowej w terminie 10 dni od dnia zawiadomienia wojewody przez organ gminy, nie później niż 14 dni przed planowanym rozpoczęciem imprezy.
2. Zawiadomienie organu gminy o imprezie masowej organizowanej na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu miejsca pamięci narodowej nie zwalnia z obowiązku uzyskania zezwolenia na przeprowadzenie takiej imprezy na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 18.

1. Wojewoda, w drodze decyzji, może zakazać prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu miejsca pamięci narodowej, jeżeli prowadzenie tej działalności mogłoby powodować rażące naruszenie powagi lub charakteru tego miejsca albo w sposób rażący naruszać powagę lub charakter miejsca pamięci narodowej.
2. W przypadku wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, prowadzący działalność gospodarczą powinien zaprzestać jej wykonywania przed upływem 30 dni od daty wydania decyzji ostatecznej. Prowadzącemu działalność gospodarczą przysługuje od Skarbu Państwa, reprezentowanego przez wojewodę, odszkodowanie za straty poniesione w związku z zaprzestaniem jej wykonywania. Odszkodowanie nie przysługuje za korzyści, które osoba ta mogłaby osiągnąć, gdyby prowadzenia działalności nie zaprzestała.

3. O odszkodowaniu, o którym mowa w ust. 2, orzeka sąd powszechny.

Art. 19.

Organem wyższego stopnia w sprawach, o których mowa w art. 16 ust. 4, art. 17 ust. 1 pkt 3 i art. 18 ust. 1, jest minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego.

Rozdział 5 Rada Ochrony Pamięci Narodowej oraz wojewódzkie i gminne rady ochrony pamięci narodowej

Art. 20.

1. Organem właściwym w sprawach ochrony miejsc pamięci narodowej jest Rada Ochrony Pamięci Narodowej, zwany dalej „Radą”.
2. Nadzór nad Radą sprawuje minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego.

Art. 21.

1. W skład Rady wchodzi 15 członków powoływanych przez Prezesa Rady Ministrów, z czego:
  - 1) 5 członków powoływanych na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
  - 2) 5 członków powoływanych na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
  - 3) 5 członków powoływanych na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego
2. Członków Rady powołuje się spośród osób o nieposzlakowanej opinii, wyróżniających się osiągnięciami, autorytetem społecznym oraz dorobkiem w krzewieniu idei pamięci narodowej i dziedzictwa kulturowego, w tym spośród przedstawicieli organizacji społecznych i instytucji, których cele statutowe są związane z opieką nad miejscami pamięci narodowej albo upowszechnianiem wiedzy o postaciach lub wydarzeniach znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego.
3. Kadencja Rady trwa 6 lat.
4. Prezesa Rady Powołuje Prezes Rady Ministrów, spośród 2 kandydatów będących członkami Rady, wskazanych przez Radę.

Art. 22.

1. Członka Rady odwołuje się w czasie trwania kadencji, jeżeli:

- 1) zrzekł się funkcji;
- 2) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne;
- 3) został ubezwłasnowolniony;
- 4) nie wykonuje obowiązków wynikających z przepisów ustaw.

2. W przypadku odwołania członka Rady albo ustania członkostwa wskutek śmierci, uzupełnia się jej skład. Do uzupełnienia składu Rady stosuje się przepisy art. 21 .

3. Członek Rady powołany w trybie, o którym mowa w ust. 2, pełni swoje funkcje do końca danej kadencji Rady.

Art. 23.

1. Prezesa Rady Powołuje Prezes Rady Ministrów, spośród 2 kandydatów będących członkami Rady, wskazanych przez Radę.
2. Wiceprezesa i Sekretarza Rady powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Prezesa Rady

Art. 24.

1. Rada rozpatruje sprawy wchodzące w zakres jej zadań na posiedzeniach plenarnych.
2. Posiedzenia plenarne Rady zwołuje, zgodnie z rocznym planem pracy uchwalonym przez Radę, Prezes Rady.
3. Rada podejmuje uchwały oraz wyraża opinie i wnioski większością głosów, w obecności co najmniej połowy liczby członków; w razie równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego obrad.

Art. 25.

1. Do zadań Rady należy, w szczególności:

- 1) sprawowanie opieki nad miejscami pamięci narodowej oraz upamiętnianie w kraju i za granicą postaci lub wydarzeń znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego;
- 2) współpraca z organami administracji publicznej w sprawach dotyczących ochrony miejsc pamięci narodowej;
- 3) sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich rad ochrony pamięci

narodowej;

- 4) organizowanie lub współdziałanie w organizowaniu uroczystości, obchodów, przedsięwzięć wydawniczych i wystawienniczych, a także popularyzowanie postaci i wydarzeń znaczących dla dziedzictwa Państwa i Narodu Polskiego;
- 5) współdziałanie, w szczególności z ministrem właściwym do spraw zagranicznych oraz środowiskami i organizacjami Polaków za granicą, w zakresie upamiętniania postaci lub wydarzeń znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego oraz w zakresie utrzymywania miejsc upamiętniających takie postaci lub wydarzenia poza granicami kraju;
- 6) współpraca z Kościołem Katolickim oraz innymi kościołami i związkami wyznaniowymi, a także z organizacjami i instytucjami, których cele statutowe są związane z opieką nad miejscami pamięci narodowej albo z upowszechnianiem wiedzy o postaciach lub wydarzeniach znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego;
- 7) opiniowanie podejmowanych przez organy administracji publicznej działań dotyczących terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady i obozów koncentracyjnych oraz hitlerowskich i komunistycznych więzień, aresztów, obozów i innych miejsc martyrologii;
- 8) wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych przez organizacje i instytucje, których cele statutowe są związane z opieką nad miejscami pamięci narodowej albo upowszechnianiem wiedzy o postaciach lub wydarzeniach znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego, działających poza granicami kraju;
- 9) organizacja kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony miejsc pamięci narodowej;
- 10) ocenianie stanu utrzymania miejsc pamięci narodowej i opiniowanie działań podejmowanych w tym zakresie przez podmioty obowiązane do utrzymania tych miejsc;
- 11) występowanie do rady gminy z wnioskiem w sprawie utrzymania miejsca pamięci narodowej, jeżeli gmina nie wykonuje obowiązku utrzymania tego miejsca lub wykonuje go w sposób niewystarczający;
- 12) współpraca i wspieranie społeczności lokalnych w podejmowaniu działań na rzecz ochrony miejsc pamięci narodowej;
- 13) organizowanie szkoleń dla społecznych opiekunów miejsc pamięci narodowej;
- 14) udział w negocjowaniu oraz wykonywaniu umów międzynarodowych dotyczących ochrony grobów oraz miejsc pamięci ofiar wojen i represji

politycznych;

- 15) prowadzenie prac dokumentacyjnych związanych z upamiętnianiem wydarzeń i postaci znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego;
  - 16) prowadzenie działań na rzecz edukacji i informowania społeczeństwa o sprawach i aktualnych problemach związanych z ochroną miejsc pamięci narodowej;
  - 17) upowszechnianie w kraju i za granicą wyników prac oraz badań związanych z upamiętnianiem wydarzeń i postaci znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego oraz z ochroną miejsc pamięci narodowej;
  - 18) formułowanie wniosków dotyczących edukacji historycznej;
  - 19) inne zadania określone w ustawie oraz w odrębnych przepisach lub umowach międzynarodowych.
2. Rada gminy jest obowiązana ustosunkować się na piśmie do wniosku, o którym mowa w ust. 1 pkt 10, w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia.

Art. 26.

1. Rada uznaje za miejsca pamięci narodowej znajdujące się poza granicami kraju groby i cmentarze wojenne, obiekty budowlane oraz inne obiekty lub przedmioty upamiętniające postaci lub wydarzenia znaczące dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego.
2. Rada dokonuje uznania, o którym mowa w ust. 1, z urzędu lub na wniosek Rady Ochrony Pamięci Narodowej, osoby fizycznej lub prawnej, organizacji społecznej albo organu administracji rządowej lub organu jednostki samorządu terytorialnego. Do wniosku stosuje się przepisy art. 9 ust. 5 pkt 1, 2, 3 i 6.
3. Decyzję o uznaniu za miejsca pamięci narodowej Rada podejmuje po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych.
4. Niewyrażenie opinii, o której mowa w ust. 3, w terminie 3 miesięcy od dnia zwrócenia się przez Prezesa Rady o jej wydanie, oznacza wyrażenie opinii pozytywnej.

Art. 27.

Prezes Rady prowadzi centralną ewidencję miejsc pamięci narodowej znajdujących się w kraju i poza jego granicami.

Art. 28.

Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia ewidencji, o których mowa w art. 12 i 25, a w szczególności dane i informacje podlegające wpisowi, sposób ich wpisywania oraz sposób wykreślenia miejsc pamięci narodowej z ewidencji.

Art. 29.

1. Obsługę Rady i Prezesa Rady zapewnia Biuro Rady Ochrony Pamięci Narodowej, zwane dalej „Biurem”.
2. Prezes Rady kieruje Biurem, określa zasady działania oraz jego organizację.
3. Biuro jest jednostką budżetową.
4. Środki na finansowanie Biura ujmuje się w budżecie państwa w części dotyczącej ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, w dziale kultura i ochrona zabytków.
5. Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, zasady wynagradzania pracowników Biura, z uwzględnieniem poziomu płac w urzędach centralnych organów administracji rządowej.

Art. 30.

1. Wojewoda, w porozumieniu z Radą, powołuje wojewódzką radę ochrony pamięci narodowej jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach związanych z upamiętnianiem postaci lub wydarzeń, znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu.
2. Rada gminy, po uzgodnieniu z wojewodą, może powołać gminną radę ochrony pamięci narodowej jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach związanych z upamiętnianiem postaci lub wydarzeń, znaczących dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu.
3. Rady, o których mowa w ust. 1 i 2, działają na podstawie regulaminów nadanych odpowiednio przez wojewodę lub radę gminy, uzgodnionych z Radą.
4. Obsługę administracyjną i finansową działań wojewódzkiej rady ochrony pamięci narodowej zapewnia właściwy wojewoda, a gminnej rady ochrony pamięci narodowej - dana gmina.

Art. 31.

Udział w pracach Rady oraz wojewódzkich i gminnych rad ochrony pamięci narodowej ma charakter społeczny.

Rozdział 6

Spółeczna opieka nad miejscami pamięci narodowej

Art. 32.

1. W celu należytej ochrony miejsc pamięci narodowej, zachowania dla przyszłych pokoleń tych miejsc oraz upowszechniania ich wartości wychowawczych i edukacyjnych ustanawia się społeczną opiekę nad miejscami pamięci narodowej jako wyraz troski społeczeństwa o ślady przeszłości, które przetrwały do naszych czasów.
2. Społeczna opieka nad miejscami pamięci narodowej polega w szczególności na utrzymywaniu porządku i czystości w tym miejscu oraz w jego bezpośrednim otoczeniu, a także na współdziałaniu w organizowaniu uroczystości związanych z upamiętnioną postacią lub wydarzeniem.

Art. 33.

Społecznym opiekunem miejsca pamięci narodowej może być osoba fizyczna, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie była karana za przestępstwa popełnione umyślnie oraz posiada niezbędną wiedzę w zakresie ochrony miejsc pamięci narodowej i opieki nad nimi. Może nim być również osoba prawna albo jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, w szczególności stowarzyszenia lub szkoły, wykazujące się zainteresowaniem wybranym miejscem, powierzonym ich opiece przez organ, który miejsce to ustanowił.

Rozdział 7

Medal Pamięci Narodowej

Art. 34.

1. Ustanawia się Medal Pamięci Narodowej, zwany dalej „Medalem”.
2. Medal dzieli się na dwa stopnie:
  - 1) I stopień - Złoty Medal Pamięci Narodowej;
  - 2) II stopień - Srebrny Medal Pamięci Narodowej.
3. Medal może być nadany osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej za szczególne zasługi położone dla ochrony miejsc pamięci narodowej oraz dla zachowania dla przyszłych pokoleń tych miejsc, a także upowszechniania ich wartości wychowawczych i edukacyjnych.
4. Medal tego samego stopnia może być nadany tej samej osobie lub jednostce organizacyjnej tylko jeden raz. Osobie lub jednostce organizacyjnej wyróżnionej Medalem nie nadaje się tego Medalu w stopniu niższym od posiadanego.
5. Medal nadaje i wręcza minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa

narodowego z własnej inicjatywy lub na wniosek Rady albo wojewody, a także ministra właściwego do spraw zagranicznych, jeżeli nadanie dotyczy osoby mającej stałe miejsce zamieszkania za granicą. Wręczeniu Medalu należy zapewnić uroczysty charakter. Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego może upoważnić inne osoby, a w szczególności Prezesa Rady, do wręczenia Medalu w jego imieniu.

6. Wniosek o nadanie Medalu przedstawia się ministrowi właściwemu do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, nie później niż 2 miesiące przed planowanym terminem jego wręczenia. Wniosek nie spełniający określonych w przepisie art. 39 ust. 1 wymagań lub nie odpowiadający wzorowi określonemu w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 39 ust. 3 pkt 1, zwraca się wnioskodawcy.
7. Osoba, której nadano Medal, otrzymuje odznakę Medalu i legitymację potwierdzającą jego nadanie.
8. Wzór graficzny odznaki Medalu wraz ze wstążką i baretką stanowi załącznik do ustawy.
9. Medal nosi się zawieszony na wstążce na lewej piersi.
10. Utrata Medalu następuje wskutek orzeczenia prawomocnym wyrokiem sądu karnego w postaci pozbawienia praw publicznych.
11. Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego prowadzi ewidencję osób i jednostek organizacyjnych wyróżnionych Medalem oraz osób, które ten Medal utraciły. Do prowadzenia ewidencji minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego może upoważnić Prezesa Rady.

Art. 35.

- 1 Wniosek o nadanie Medalu powinien zawierać dane personalne osoby przedstawionej do wyróżnienia lub dane dotyczące nazwy i siedziby jednostki organizacyjnej, w tym informację o posiadanych orderach i odznaczeniach oraz informację o osiągnięciach uzasadniającą nadanie Medalu.
- 2 Legitymacja powinna zawierać w szczególności dane personalne osoby uhonorowanej Medalem lub dane dotyczące nazwy i siedziby jednostki organizacyjnej, wskazanie podstawy prawnej nadania Medalu oraz informację o stopniu i rodzaju nadanego odznaczenia.
- 3 Minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wzory:
  - 1) wniosku o nadanie Medalu,
  - 2) legitymacji potwierdzającej nadanie Medalu.

Art. 36.

1. Ewidencja osób i jednostek organizacyjnych wyróżnionych Medalem oraz osób i jednostek organizacyjnych, które ten Medal utraciły, obejmuje:
  - 1) dane personalne dotyczące osoby lub dane dotyczące nazwy i siedziby jednostki organizacyjnej, którym nadano Medal,
  - 2) informacje o stopniu nadanego Medalu,
  - 3) dane dotyczące okoliczności utraty Medalu.
2. Wnioski, o których mowa w art. 34 ust. 6, stanowią załącznik do ewidencji.
3. W przypadku upoważnienia przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego Prezesa Rady do prowadzenia ewidencji osób i jednostek organizacyjnych wyróżnionych Medalem oraz osób i jednostek organizacyjnych, które ten Medal utraciły, ewidencję prowadzi Biuro Rady.

Rozdział 8

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 37.

W ustawie z dnia 2 lipca 1947 r. o upamiętnieniu męczeństwa Narodu Polskiego i innych Narodów w Oświęcimiu (Dz. U. Nr 52, poz. 265 oraz z 1999 r. Nr 41, poz. 412) w art. 5 wyrazy „Rada Ochrony Pomników Męczeństwa” zastępuje się wyrazami „Rada Ochrony Pamięci Narodowej”.

Art. 38.

W ustawie z dnia 2 lipca 1947 r. o upamiętnieniu męczeństwa Narodu Polskiego i innych Narodów na Majdanku (Dz. U. Nr 52, poz. 266) w art. 4 wyrazy „Rada Ochrony Pomników Męczeństwa” zastępuje się wyrazami „Rada Ochrony Pamięci Narodowej”.

Art. 39.

W ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. Nr 20, poz. 101 z późn. zm.¹⁾) w art. 2 w pkt 4 po wyrazach „kierownika urzędu centralnego”, dodaje się wyrazy „Prezes Rady Ochrony Pamięci Narodowej”.

Art. 40.

W ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142,

poz. 1591 z późn. zm.²⁾) w art. 18 w ust. 2 w pkt 13 wyrazy „wnoszenia pomników”, zastępuje się wyrazami „ustanawiania, znoszenia i ochrony miejsc pamięci narodowej”.

Art. 41.

W ustawie z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 51, poz. 297, z 1999 r. Nr 41, poz. 412, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, z 2001 r. Nr 46, poz. 499 oraz z 2002 r. Nr 153, poz. 1271) w art. 2 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy „i miejsc pamięci narodowej w rozumieniu ustawy z dnia ..... o miejscach pamięci narodowej (Dz. U. Nr ....., poz.....).

Art. 42.

W ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 565) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 6 ust 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Uzgodnień, o których mowa w ust. 1, dokonuje także, w zakresie swojej właściwości, Rada Ochrony Pamięci Narodowej”.

2) w art. 11 w ust. 5 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) Rada Ochrony Pamięci Narodowej w muzeach prowadzących działalność w zakresie jego właściwości”.

Art. 43

W ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. Nr 41, poz. 412, z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153 poz 1271 z 2003 r. Nr 80, poz. 717 oraz z 2006 r. Nr 220, poz. 1600) po art. 2 dodaje się art. 2a w brzmieniu:

„Art. 2a.1. Muzea znajdujące się na terenach Pomników Zagłady są muzeami państwowymi, dla których organem zobowiązanym do zapewnienia środków potrzebnych do ich utrzymania i rozwoju oraz do zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom, a także sprawującym nadzór nad tymi muzeami jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. 2. Zadania, o których mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wykonuje przy pomocy Rady Ochrony Pamięci Narodowej.”.

Art. 44.

W ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z 2004 r. Nr 6, poz. 41 i Nr 141, poz. 1492, z 2005 r. Nr 113 poz. 954 i Nr 130, poz. 1087 oraz z 2006 r. Nr 45, poz. 319) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 10 w ust. 2 pkt 13a w brzmieniu:

- „13a) miejsce pamięci narodowej, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze tych miejsc lub w ich bezpośrednim otoczeniu, zgodnie z przepisami ustawy z dnia ..... o miejscach pamięci narodowej (Dz. U. Nr ....., poz .....)";
- 2) w art. 15 w ust. 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:
- „7) miejsce pamięci narodowej, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze tych miejsc lub w ich bezpośrednim otoczeniu, zgodnie z przepisami ustawy z dnia o miejscach pamięci narodowej (Dz. U. Nr..... , poz.....).".

Rozdział 9

Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe

Art. 45

1. W okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy, rada gminy lub wojewoda są obowiązani ustanowić miejscami pamięci narodowej istniejące w tym dniu obiekty budowlane oraz inne obiekty lub przedmioty upamiętniające postaci lub wydarzenia, znaczące dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu, albo podjąć czynności zmierzające do ich zniesienia. Przepisy art.8-11 stosuje się odpowiednio.
2. W okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy, Rada jest obowiązana ustanowić miejscami pamięci narodowej istniejące w tym dniu groby i cmentarze wojenne. Przepisy art. 8 i 9 stosuje się odpowiednio.

Art. 46.

W okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy, Rada uznaje za miejsca pamięci narodowej, istniejące w dniu wejścia w życie ustawy poza granicami kraju groby i cmentarze wojenne, obiekty budowlane oraz inne obiekty lub przedmioty upamiętniające postaci lub wydarzenia, znaczące dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego.

Art. 47.

1. Znosi się Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Do czasu powołania Rady Ochrony Pamięci Narodowej, nie dłużej niż przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa działa na podstawie przepisów dotychczasowych, z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy.

Art. 48.

1. Dotychczasowe Biuro Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa staje się z dniem wejścia w życie ustawy Biurem Rady Ochrony Pamięci Narodowej.

2. Pracownicy dotychczasowego Biura Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa stają się z dniem wejścia w życie ustawy pracownikami Biura Rady Ochrony Pamięci Narodowej.
3. Mienie Skarbu Państwa będące we władaniu dotychczasowego Biura Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa staje się z dniem wejścia w życie ustawy mieniem Biura Rady Ochrony Pamięci Narodowej.

Art. 49.

Traci moc ustawa z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Dz. U. Nr 2, poz. 2, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 oraz z 2000 r. Nr 31, poz. 382).

Art. 50.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701, z 1996 r. Nr 73, poz. 350, Nr 402, Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647, z 1997 r. Nr 75, poz. 469 i Nr 133, poz. 883, z 1998 r. Nr 155, poz. 1016 i Nr 160, poz. 1065, z 1999 r. Nr 110, poz. 1255, z 2000 r. Nr 6, poz. 69 i Nr 48, poz. 552, z 2001 r. Nr 154, poz. 1784 i poz. 1800, z 2002 r. Nr 214, poz. 1805 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 45, poz. 391 i Nr 65, poz. 595, z 2004 r. Nr 33, poz. 285, Nr 116, poz. 1202, Nr 210, poz. 2135 i Nr 281, poz. 2774 oraz z 2005 r. Nr 169, poz. 1417.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 116, poz. 1203, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441 i Nr 175, poz. 1457 oraz z 2006 r. Nr 17, poz. 128 i Nr 181, poz. 1337.

UZASADNIENIE

Naród jest wspólnotą pokoleń: tych, które żyją obecnie, tych, które już odeszły i tych, które dopiero nadejdą. My, jako pokolenie obecne, odpowiedzialni jesteśmy zarówno przed dawnymi, jak i przyszłymi pokoleniami. Zachowanie pamięci narodu i szacunek dla niej to podstawowy obowiązek, stanowiący ważną część tej odpowiedzialności. Polacy mają piękną historię, pełną wydarzeń tragicznych i wzniosłych. Bohaterowie, którzy poświęcali swe życie dla niepodległości i wolności Ojczyzny, uświęcili swą krwią wiele miejsc w całej Polsce. Są też inne miejsca, które przypominają o wysiłku minionych pokoleń w zwykłej pracy, w tworzeniu wielkich dzieł, w życiu społecznym, politycznym i religijnym. Nie można też zapominać o innych narodach, w ciągu wieków współtworzących Rzeczypospolitą, których wiara, walka, praca i sztuka pozostawiły na naszej ziemi liczne pamiątki. Wiele z tych miejsc znajduje się obecnie poza granicami Rzeczypospolitej, wytyczonymi w rezultacie II Wojny Światowej. Należy też pamiętać, że kwestia ustanawiania miejsc pamięci była przez wiele lat trwania komunistycznego reżimu przedmiotem celowych manipulacji i kłamstw, zmierzających do uczczenia niegodnych ludzi i haniebnych wydarzeń.

System instytucjonalnej opieki nad miejscami pamięci narodowej, rozpoczęty w powojennej Polsce ustawą z dnia 2 lipca 1947 r. *o utworzeniu Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa* (Dz.U. Nr 52, poz. 264 i Nr 63, poz. 372 oraz z 1949 r. Nr 25, poz. 183), jest obecnie regulowany przepisami powstałymi w schyłkowym okresie komunizmu, a mianowicie ustawą z dnia 21 stycznia 1988 r. *o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa* (Dz.U. Nr 2 poz. 2 z 1988 r. Nr 25, poz. 183 ze zm.) oraz aktem wykonawczym do niej – rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1988 r. *w sprawie organizacji, trybu działania i zasad finansowania Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz komitetów ochrony pamięci walk i męczeństwa* (Dz. U. Nr 22, poz. 154 z 1988 r.). Odrębne regulacje przewidziane są w odniesieniu do grobów i cmentarzy wojskowych. Te przepisy, w ocenie wnioskodawców, w niewystarczający sposób odpowiadają wymogom nowoczesnej polityki historycznej. Brak precyzyjnie określonych zasad ustanawiania miejsc pamięci, wąsko zakreślone kompetencje odpowiednich organów oraz zbyt mały nacisk położony na walory edukacyjne i oświatowe to powody, dla których wnioskodawcy uznali zasadność nowej ustawy, w sposób kompleksowy regulującej przedmiotową tematykę.

Do realizacji tych celów zmierza projekt ustawy *o miejscach pamięci narodowej*. Do tej pory brak było całościowej regulacji, obejmującej całości tej tematyki. Projekt ten zastępuje obowiązującą ustawę z dnia 21 stycznia 1988 roku *o Radzie Ochrony Miejsc Pamięci Narodowej*, a także wprowadza szereg

odrębnych regulacji w zakresie ustanawiania, utrzymania, ochrony i znoszenia miejsc pamięci narodowej. Ustawa ta wychodzi naprzeciw oczekiwaniom środowisk kombatanckich, tworząc kompleksowy, instytucjonalny system ochrony miejsc pamięci. Ustawa obejmuje swą tematyką również kwestie dotyczące odbywania zgromadzeń, imprez masowych i prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze miejsc pamięci narodowej. Projekt określa również zasady funkcjonowania nowego organu właściwego w sprawach ochrony miejsc pamięci narodowej, jakim ma być Rada Ochrony Pamięci Narodowej, który ma zastąpić dotychczas funkcjonującą Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

Definicja miejsc pamięci narodowej określona jest w art. 2. Zgodnie z nią są nimi groby lub cmentarze wojenne, nieruchomości lub obiekty budowlane upamiętniające ważne dla Państwa i Narodu wydarzenia lub postaci, a także wszelkie inne obiekty lub przedmioty o podobnym charakterze

Przepisy art. 3 i 4 określają, na czym polega utrzymanie i ochrona miejsc pamięci narodowej. W szczególności utrzymanie ma polegać na zapewnieniu odpowiednich warunków prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych, zaś ochrona - na zapewnieniu warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych, zapobieganiu zagrożeniom zniszczenia, uszczerbku lub niewłaściwego korzystania, oraz uwzględnienia zadań ochronnych przy planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i planowaniu ochrony środowiska.

Organem właściwym w sprawach ochrony miejsc pamięci narodowej ma być, zgodnie z projektem, Rada Gminy lub wojewoda, w przypadku konieczności upamiętnienia zdarzeń lub postaci o charakterze ponadlokalnym. Miejsce Pamięci Narodowej ustanawiać ma Rada Gminy z urzędu lub na wniosek Rady Ochrony Pamięci Narodowej, zaś wojewoda, w przypadku wystąpienia powyższych przesłanek, będzie mógł przejąć to postępowanie. W przypadku grobu lub cmentarza wojennego wnioskodawcą uznania ich za miejsce pamięci narodowej będzie Rada Ochrony Pamięci Narodowej.

Projekt przewiduje również możliwość wydania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta decyzji o rozbiórce obiektu lub usunięciu przedmiotu, wzniesionego lub umieszczonego w celu upamiętnienia wydarzeń lub osób niezastługujących na uczczenie ich Miejscem Pamięci Narodowej, szczególnie gdy dotyczy to osób lub organizacji zaangażowanych w propagowanie nazizmu, komunizmu, oraz fałszowanie historii i zwalczanie postaw patriotycznych. Rozwiązanie to jest komplementarne z przedstawianym przez Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość projektem ustawy *o usunięciu symboli komunizmu z życia publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej*, idzie jednak dalej

niż ten projekt, obejmując również usuwanie przedmiotów uczczenia nazizmu oraz treści antypatriotycznych, jak również, w przeciwieństwie do tej propozycji, tworząc możliwość rozbiórki obiektów budowlanych.

Utrzymanie Miejsca Pamięci Narodowej ma obciążać wnioskodawcę, w przypadku miejsc ustanowionych przez Radę Gminy lub wojewodę po przejęciu postępowania wszczętego przez radę Gminy, utrzymanie ma stanowić zadanie własne gminy.

Ustawa wprowadza fakultatywną możliwość oznakowania Miejsc Pamięci Narodowej.

W zakresie organizowania zgromadzeń na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu Miejsc Pamięci Narodowej ustawa wprowadza kilka rozwiązań szczególnych w stosunku do ustawy z dnia 5 lipca sierpnia 1990 roku *Prawo o zgromadzeniach*. Projekt skraca termin ostatniego dnia na powiadomienie o zgromadzeniu z trzech dni przed zgromadzeniem na 14 dni oraz 30 dni w przypadku imprezy masowej. Wojewoda otrzyma kompetencję do zakazania w drodze decyzji zgromadzenia w przypadku, gdyby mogłoby ono w rażący sposób zagrażać utrzymaniu powagi lub charakteru Miejsca Pamięci Narodowej. Rozwiązania takie wynikają z konieczności zapewnienia odpowiedniej formy odbywającym się w tych miejscach zgromadzeniom, wraz z koniecznością zapewnienia wystarczającego czasu organom właściwym na analizę złożonych w tym zakresie wniosków.

Wojewoda otrzymuje kompetencję wydania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu Miejsc Pamięci Narodowej jeśli prowadzenie tej działalności mogłoby powodować rażące naruszenie, lub faktycznie zagraża w sposób rażący powadze lub charakterowi miejsca. Chodzi tu przede wszystkim o działalność komercyjną, niejednokrotnie występującą w bezpośrednim sąsiedztwie obecnie istniejących pomników, a w wielu przypadkach nie licującą z powagą zdarzeń, które mają one upamiętniać. W przypadku wydania zakazu, prowadzącemu działalność będzie przysługiwać roszczenie odszkodowawcze od Skarbu Państwa za straty poniesione w związku z zaprzestaniem wykonywania działalności gospodarczej. O odszkodowaniu orzekać ma Sąd Powszechny.

Projekt ustawy znosi Radę Pamięci Walk i Męczeństwa utworzoną Ustawą z dnia 21 stycznia 1988 r. *o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa*. W związku z wprowadzeniem kompleksowej regulacji zachodzi konieczność szerszego zakreślenia zadań związanych z ochroną miejsc pamięci i upamiętnianiem znaczących w historii Polski postaci i wydarzeń. Zadania jej przejmie utworzony w projekcie organ Rady Ochrony Pamięci Narodowej.

Zadania Rady zostały znacząco rozszerzone w stosunku do zadań Rady Pamięci Walk i Męczeństwa, m. in o:

- współpracę z Kościołem Katolickim i innymi związkami wyznaniowymi,
- wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych przez organizacje i instytucje, których celem jest upowszechnianie wiedzy o postaciach lub wydarzeniach znaczących dla Narodu i Państwa Polskiego
- organizowanie szkoleń dla opiekunów społecznych Miejsc Pamięci Narodowej,
- udział w negocjowaniu umów międzynarodowych dotyczących ochrony grobów i miejsc pamięci,
- prowadzenie działań na rzecz edukacji i informowania społeczeństwa w sprawach związanych z ochroną Miejsc Pamięci Narodowej,
- upowszechnianie w kraju i za granicą wyników prac oraz badań związanych z upamiętnianiem wydarzeń i postaci znaczących dla Narodu i Państwa Polskiego oraz z ochroną Miejsc Pamięci Narodowej,
- prowadzenie prac dokumentacyjnych związanych z upamiętnianiem wydarzeń i postaci znaczących dla Narodu i Państwa Polskiego.

Członkowie Rady będą powoływani przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek Prezydenta RP, Prezesa IPN oraz ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego spośród osób wyróżniających się osiągnięciami, autorytetem oraz dorobkiem w krzewieniu idei pamięci narodowej.

Projekt ustawy przewiduje również utworzenie Wojewódzkich Rad Ochrony Pamięci Narodowej, organu opiniotwórczo – doradczego wojewody, jak również, fakultatywnie, na podstawie uchwały Rady Gminy, gminnych Rad Ochrony Pamięci Narodowej.

Projekt przewiduje również ustanowienie Medalu Pamięci Narodowej, przyznawanego za szczególne zasługi położone dla ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń Miejsc Pamięci Narodowej, a także upowszechniania ich wartości wychowawczych i edukacyjnych

Materia projektu ustawy nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

Ustawa po wejściu w życie spowoduje trudne na obecnym etapie do oszacowania koszty zarówno dla Budżetu Państwa, jak i jednostek Samorządu Terytorialnego. Jeśli chodzi o Budżet Państwa, chodzi tu przede wszystkim o roszczenie odszkodowawcze dla przedsiębiorców w przypadku decyzji o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej. Koszty związane z utrzymaniem i ochroną miejsc pamięci są już obecnie ponoszone przez organy

samorządy terytorialnego. Zwiększyć się mogą natomiast koszty etatowe dotyczące prowadzenia postępowań przez Urzędy Wojewódzkie i Gminy w sprawie ustanowienia miejsc pamięci. Likwidowana Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w projekcie budżetu na rok 2008 w Części 24 – Kultura i Dziedzictwo Narodowe, w Dziale 921 – Kultura, w rozdziale 92122 - Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przeznaczone ma ok. 15 805 mln. zł. Majątek we władaniu likwidowanej Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, jak również biuro wraz z pracownikami na mocy przepisów projektowanej ustawy przechodzi we władanie Rady Ochrony Pamięci Narodowej i jej Biura. Biorąc jednak pod uwagę, że projekt przewiduje przy ustanowieniu Rady Ochrony Pamięci Narodowej powiększenie zakresu zadań, ustawa spowoduje również w tym zakresie trudne do oszacowania, choć niewielkie, zwiększenie kosztów.

Warszawa, 19 grudnia 2007 r.

BAS-WAEM-500/07

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
o zgodności przedstawionego poselskiego projektu ustawy o miejscach
pamięci narodowej (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Ryszard
Terlecki) z prawem Unii Europejskiej

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. - Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2002 r. Nr 23, poz. 398, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

I. Przedmiot projektu ustawy

Przedstawiony poselski projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej miałby określać zasady ustanawiania, utrzymywania i ochrony miejsc pamięci narodowej. Projektowana ustawa miałaby wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia i zastąpić obowiązującą ustawę z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Dz.U. Nr 2, poz. 2, ze zm.).

II. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii objętych przedstawionym projektem ustawy.

III. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Przedstawiony projekt ustawy pozostaje poza zakresem regulacji prawa Unii Europejskiej.

IV. Konkluzje

Przedstawiony poselski projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej nie jest objęty zakresem przedmiotowym prawa Unii Europejskiej.

Opracował: Zespół Prawa Europejskiego

Akceptował: Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Michał Królikowski

Warszawa, 19 grudnia 2007 r.

BAS-WAEM-502/07

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
dotycząca możliwości uznania przedstawionego poselskiego projektu
ustawy o miejscach pamięci narodowej (przedstawiciel wnioskodawców:
poseł Ryszard Terlecki) za projekt ustawy wykonującej prawo Unii
Europejskiej w rozumieniu art. 95a ust. 1 Regulaminu Sejmu

Stosownie do art. 95a ust. 1 Regulaminu Sejmu, projektem ustawy wykonującym prawo Unii Europejskiej jest projekt ustawy mający na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Przedstawiony poselski projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej miałby określać zasady ustanawiania, utrzymywania i ochrony miejsc pamięci narodowej. Projektowana ustawa miałaby wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia i zastąpić obowiązującą ustawę z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Dz.U. Nr 2, poz. 2, ze zm.).

Ponieważ opiniowany projekt ustawy nie ma na celu wykonania jakiegokolwiek aktu prawa Unii Europejskiej, nie ma podstaw, by uznać go, w trybie art. 95a ust. 3 Regulaminu Sejmu, za projekt ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Opracował: Zespół Prawa Europejskiego

Akceptował: Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Michał Królikowski

Warszawa, dnia 18 grudnia 2007 r.

Kancelaria Sejmu
Biuro Legislacyjne
BL – 1700 – 390/07

Pan
Lech Czapla
Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Analiza formalna
poselskiego projektu ustawy o miejscach pamięci narodowej

Poselski projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej w opinii wnioskodawców ma na celu całkowite uporządkowanie spraw związanych z kultywowaniem pamięci narodowej.

Obecnie obowiązujące przepisy w opinii wnioskodawców w niewystarczający sposób odpowiadają wymogom nowoczesnej polityki historycznej.

Projekt ustawy zakłada zlikwidowanie dotychczasowych struktur państwowych zajmujących się przedmiotową problematyką tj. Rady Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa i powołanie na jej miejsce Rady Ochrony Pamięci Narodowej z poszerzonymi kompetencjami oraz powołanie odpowiednich rad Pamięci Narodowej na poziomie wojewódzkim a także taką możliwość na poziomie gminnym.

Ponadto projekt zawiera przepisy uprawniające organy administracji publicznej do podejmowania decyzji o dalszym losie miejsc pamięci narodowej oraz odbywania się imprez masowych w bezpośrednim otoczeniu tych miejsc. Jednocześnie projekt przewiduje ustanowienie Medalu Pamięci Narodowej.

Analiza przedmiotowego projektu ustawy ze szczególnym uwzględnieniem zgodności jego uzasadnienia z wymogami określonymi w art. 34 ust. 2 regulaminu Sejmu, pozwala na sformułowanie wniosku, iż projekt spełnia wymogi określone w wyżej wymienionym przepisie z wyjątkiem braku założeń podstawowych aktów normatywnych (art. 34 ust. 2 pkt 6).

Jednocześnie należy przywołać, iż projekt nie zawiera wyników konsultacji w zakresie opinii organizacji samorządowych tworzących stronę samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego zgodnie z art. 36 ust. 6 regulaminu Sejmu, z uwagi na przewidywany wpływ projektu na samorząd terytorialny.

Ponadto projekt ustawy nie zawiera załącznika z wzorem Medalu Pamięci Narodowej zgodnie z art. 34 ust. 8 projektu.

Z uwagi na fakt, iż projekt zawiera regulacje dotyczące zmiany właściwości i ustroju władz publicznych (art. 37 ust. 2 regulaminu Sejmu) uzasadnionym wydaje się wniosek, iż pierwsze czytanie projektu powinno odbyć się na posiedzeniu plenarnym Sejmu.

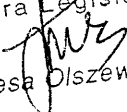
Opracowali:

Tomasz Czech

spec. ds. legislacji

Mirosław Wiśniewski

st.spec. ds. legislacji

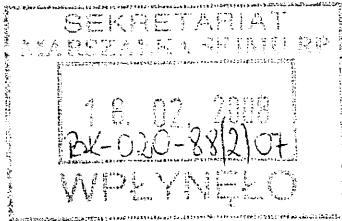
DYREKTOR
Biura Legislacyjnego

Teresa Olszewska-Perkiel

MINISTER KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
Bogdan Zdrojewski

Warszawa, dnia 14 lutego 2008 r.

DP.023/ U-RM/57/08/AN

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w związku z pismem Pana Sławomira Nowaka Sekretarza Stanu, Szefa Gabinetu Politycznego Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2008 r., znak DSPA – 4406 – 13(2)/08, przesyłam w załączeniu opinię do poselskiego projektu ustawy o miejscach pamięci narodowej.

Z poważaniem,

Do wiadomości:

Sekretarz Stanu, Szef Gabinetu Politycznego Prezesa Rady Ministrów

Opinia do poselskiego projektu ustawy o miejscach pamięci narodowej

Poselski projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej ma na celu kompleksowe uregulowanie kwestii dotyczących zakresu przedmiotowego, zasad ustanawiania, znoszenia, utrzymywania i ochrony miejsc pamięci narodowej oraz określenie zasad działania i organizacji organów administracji publicznej w tych sprawach.

Pragnę nadmienić, iż nad projektem, który kompleksowo reguluje sferę miejsc pamięci narodowej i jest zbieżny z opiniowanym, od dłuższego czasu trwają prace w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Pozytywnie więc odnosząc się do samej idei opracowania ustawy, która całościowo regulowałaby ww. problematykę, należy wskazać, że poselska inicjatywa zawiera liczne mankamenty zarówno o charakterze merytorycznym jak i legislacyjno – redakcyjnym.

Analizując poselski projekt ustawy, należy zwrócić uwagę w szczególności na następujące niedoskonałości tej regulacji:

1. Niedostatecznie jasno wskazano, czy miejsce pamięci narodowej jest takim miejscem ze względu na posiadane wartości, czy też „powstaje” ono w wyniku ustanowienia.
2. Stosowanie pojęcia „miejsce pamięci narodowej” w odniesieniu do przedmiotu jest przekroczeniem reguł języka polskiego.
3. Konieczne wydaje się doprecyzowanie w przepisach jakie postaci i wydarzenia mają być upamiętnione miejscami pamięci narodowej. Postać lub wydarzenie znaczące dla Narodu i Państwa Polskiego może mieć bowiem konotacje zarówno pozytywne, jak też negatywne. Niewystarczająca w tym zakresie jest preambuła projektu ustawy, która nie ma charakteru normatywnego, jak też przepis art. 10 ust. 1 pkt 1. Pojawia się również pytanie, czy w świetle ww. preambuły każdy cmentarz wojenny będzie, zgodnie z art. 2, miejscem pamięci narodowej.
4. Wątpliwości budzi także niekonsekwencja we wskazaniu organu właściwego w sprawach ochrony miejsc pamięci narodowej. Pomimo, iż w uzasadnieniu jako ww. organ wymieniono Radę Ochrony Pamięci Narodowej, to w przepisach projektu pojawia się zarówno ww. Rada jak i Prezes Rady Ochrony Pamięci Narodowej.
5. W projektowanych przepisach nadmiernie skomplikowano procedurę ustanawiania miejsc pamięci narodowej. Po pierwsze, z niewyjaśnionych przyczyn wskazano dwa podmioty, które posiadałyby kompetencje do ich ustanawiania. Po drugie, każdy z nich zobligowany jest do uzgadniania lub zasięgania opinii. Przyjęto także zasadę

„przejmowania” przez jeszcze inny organ niektórych postępowań w przypadku „postaci lub wydarzeń o znaczeniu ponadlokalnym”. Jest ono tym bardziej niezrozumiałe, iż zgodnie z art. 9 ust. 9 projektu, wojewoda może odmówić ustanowienia miejsca pamięci narodowej.

6. Nie zostało doprecyzowane, czy w przypadku decyzji nakazującej rozbiórkę obiektu budowlanego zastosowanie będą miały przepisy ustawy – prawo budowlane, dotyczące konieczności uzyskania pozwolenia na rozbiórkę, wydawanego przez organ administracji budowlanej.
7. Uzależnienie ustanowienia miejsca pamięci narodowej od rękopisów wnioskodawcy w zakresie utrzymania tego miejsca jest niewłaściwe. Natomiast już nie do przyjęcia jest możliwość zniesienia miejsca pamięci narodowej z takiego powodu. Sam pomysł dotyczący możliwości zniesienia miejsca pamięci narodowej jest sprzeczny z intencjami, jakimi powinien kierować się organ ustanawiający tego rodzaju miejsce.
8. Nie jest również jasna intencja przepisu art. 26 ust. 2, zgodnie z którym Rada Ochrony Miejsc Pamięci Narodowej dokonuje uznania za miejsce pamięci narodowej z urzędu lub na wniosek Rady Ochrony Pamięci Narodowej.
9. Poważne zastrzeżenia budzi także przewidziane w projekcie *vocatio legis*. Biorąc pod uwagę, że projekt ustawy nakłada nowe obowiązki - również budżetowe - na jednostki samorządu terytorialnego, czternaście dni wydaje się stanowczo za krótkim terminem na możliwość przystosowania się jednostek samorządu terytorialnego do nowej regulacji.

Ponadto projekt ustawy nie jest dopracowany pod kątem legislacyjno – redakcyjnym zgodnie z przepisami rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. Nr 100, poz. 908). Dla przykładu należy wskazać co następuje:

1. Część materii objęta niniejszym projektem powinna zostać uregulowana w drodze rozporządzenia.
2. Niektóre z przepisów upoważniających projektu ustawy nie spełniają wymogów określonych w art. 92 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 473), tj. nie zawierają wytycznych, które stanowią element obligatoryjny każdego przepisu upoważniającego.
3. W przepisach projektu użyto pojęć nieostrych, które w praktyce mogą budzić wątpliwości interpretacyjne, np. „bezpośrednie otoczenie”, „wznoszący”, „umieszczający”, „falsz historyczny”.

4. Ponownej analizy oraz gruntownego przeredagowania wymagają przepisy ujęte w rozdziale 8 projektu – „Zmiany w przepisach obowiązujących”. Projektodawca wprowadzając zmiany polegające na zastąpieniu lub dodaniu poszczególnych wyrazów w zmienianych przepisach, nie zastosował się do wymogów wynikających z zasad techniki prawodawczej i nie podał ich pełnego nowego brzmienia.
5. W części przepisów niedokładnie zostały przywołane poszczególne jednostki redakcyjne zmienianych ustaw. W skutek tego przedmiotowy projekt przewiduje zmianę np. art. 6 ust. 3 ustawy o muzeach, dotyczącego statutu muzeum w organizacji, który zawiera postanowienia regulujące proces organizowania muzeum, poprzez zastąpienie go wyrazami „Uzgodnień, o których mowa w ust. 1, dokonuje także, w zakresie swojej właściwości, Rada Ochrony Pamięci Narodowej”.
6. Należy także podkreślić, że uchylając ustawę z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Walk i Męczeństwa (Dz. U. Nr 2, poz. 2, z 1996 r. Nr 104, poz. 496 oraz z 2000 r. Nr 31, poz. 382) i ustanawiając Radę Ochrony Pamięci Narodowej organem właściwym w sprawach miejsc pamięci narodowej, projekt nie zmienia ani też nie uchyla przepisów innych ustaw, w których jest przywołana Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.
7. Projekt zawiera także powtórzenia poszczególnych przepisów oraz niepoprawne odesłania do poszczególnych jednostek redakcyjnych.
8. Przedmiotowa regulacja powinna zostać poddana szerokim konsultacjom społecznym, a jej uzasadnienie uzupełnione w zakresie szacowanych skutków finansowych zarówno dla budżetu państwa jak i budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Zawarte w uzasadnieniu określenie obciążeń finansowych jest niewystarczające i zbyt lakoniczne.

Reasumując należy stwierdzić, iż poselski projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej zawiera liczne mankamenty o charakterze merytorycznym oraz legislacyjnym i redakcyjnym. W związku z tym, pomimo, iż podzielam pogląd o zasadności opracowania ustawy, która w sposób kompleksowy regulowałaby kwestie związane z miejscami pamięci narodowej, negatywnie opiniuję przedmiotowy projekt. Stanowisko zbieżne z moim reprezentuje również Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 01 lutego 2008 r.

ZW/0714/57/08

Szanowny Pan
Lech Czapla
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu

Pranowny Panie Miłostko,

Uprzejmie przesyłam do dalszego wykorzystania opinie dotyczące poselskiego projektu ustawy „o miejscach pamięci narodowej” otrzymane z województw:

- małopolskiego
- łódzkiego
- opolskiego
- mazowieckiego

Z uprzejmymi pozdrowieniami

Dyrektor Biura ZWRP
/-/ Bogdan Ciepielewski

Uwagi otrzymane z woj. opolskiego.

Uwagi do projektu ustawy o miejscach pamięci narodowej: można zaproponować

poprawkę do art. 43 "Muzea znajdujące się na terenach Pomników Zagłady (propozycja: "i największych kompleksów obozów jenieckich" lub: "i centralne muzea jenieckie") są muzeami [...]" Ponadto zapis art 23 ust. 1 "Prezesa Rady powołuje ...." znajduje się również w art.21 ust.4.

Uwagi do projektu ustawy „o miejscach pamięci narodowej”

Przedłożony do zaopiniowania poselski projekt ustawy „o miejscach pamięci narodowej”, w zamyśle ma zastąpić dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 21 stycznia 1998 roku „o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa” (Dz. U. Nr 2, poz. 2).

Na wstępie należy wskazać, że przedstawiony do zaopiniowania projekt ustawy jest napisany językiem bardziej literackim niż prawnym zawiera za dużo opisów zamierzonych celów i nie zachowuje zasady trybu normatywnego redagowania przepisów. Uwaga dotyczy całości ustawy. Ponadto unormowania zapisane w projekcie ustawy nie uwzględniają systemu prawnego. Przykładowo artykuł 10 projektu ustawy narusza zasadę ochrony własności i wprowadza instytucję wyłączenia bez zachowania zasad określonych w Konstytucji RP i ustawie o gospodarce nieruchomościami. Właściwy tryb postępowania z zakresu spraw opisanych w artykule 10 powinien być zasygnalizowany w przepisach przejściowych i wprowadzających. Należy w rozdziale 9 przedmiotowego projektu ustawy uzupełnić dodając zmiany w ustawie „o gospodarce nieruchomościami” min. w ten sposób aby w artykule 6 ustawy „o gospodarce nieruchomościami” dodać definicje miejsca pamięci narodowej jako uzupełnienie definicji celu publicznego.

Powstają również zastrzeżenia co do treści samej definicji pojęcia „miejsce pamięci narodowej”. – wprawdzie art 2 projektu ustawy, wylicza co należy uznać za miejsce pamięci narodowej ale wymaga doprecyzowania, brak bowiem jasnego odesłania chociażby do takich miejsc jak: muzea, izby pamięci, miejsca straceń, więzienia, pola bitew, wobec powyższego należy doprecyzować definicję miejsce pamięci narodowej tak aby źródłostów tych wszystkich pojęć łącznie wyczerpywał znamiona tej istotnej definicji.

Ponownej weryfikacji podlegać powinien również artykuł 18 projektu ustawy, gdzie wprowadza się zapis na podstawie którego „Wojewoda może zakazać prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze lub w bezpośrednim otoczeniu miejsca pamięci narodowej, [...]” i dalej ust 2 „W przypadku wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, prowadzący działalność gospodarczą powinien zaprzestać jej

wykonywania przed upływem 30 dni od daty wydania decyzji ostatecznej. Prowadzącemu działalność gospodarczą przysługuje od Skarbu Państwa, reprezentowanego przez wojewodę, odszkodowanie za straty poniesione w związku z zaprzestaniem jej wykonywania [...]". Takie unormowanie jest kierunkiem pod prąd dzisiejszej polityki parlamentu i rządu dotyczącej kontynuacji decentralizacji państwa. Owe zapisy powodują rozszerzenie uprawnień wojewody, które powinny być ograniczone tylko do nadzoru nad działalnością organów samorządu terytorialnego w zakresie podejmowania działań - zgodnych z prawem. Sprawa prowadzenia na danym terenie ewidencji działalności gospodarczej i prowadzenia polityki w tym przedmiocie jest kompetencją gminy. Jeżeli gminie daje się uprawnienia - tworzenia miejsc pamięci narodowej to ograniczenie w obszarze przylegającym do miejsc pamięci narodowej powinno pozostać w zakresie kompetencji samorządu gminy. Wojewoda ma prawo w trybie nadzoru, każde działanie publiczne gminy, jej organów zakwestionować i to pod kontrolą sądu administracyjnego a nie jak wskazuje norma z artykułu 18 ust 3 „O odszkodowaniu, o którym mowa w ust. 2, orzeka sąd powszechny”. Taki zapis ustawowy może być poczytany jako ograniczenie prawa własności czy jego pozbycie na danym terenie. Kontrola z wspomnianego zakresu, powinna być przeprowadzona przez sąd administracyjny a nie powszechny w trybie właściwym dla spraw wydawania decyzji administracyjnych i nadzoru sądu administracyjnego.

Wobec powyższego zastanawiające są również intencje projektodawców ustawy, którzy powołują w rozdziale 5 niniejszej ustawy – Radę Ochrony Pamięci Narodowej, będącą organem o charakterze opiniodawczym – taki zabieg legislacyjny wydaje się być bezcelowy, gdyż opinia sama w sobie nie jest wiążąca, Radzie powinny być przydzielone kompetencje decydenckie, a wtedy nie będzie tylko martwym tworem prawnym. Projekt ustawy zakłada powołanie również wojewódzkich rad ochrony pamięci narodowej jako organu opiniodawczo – doradczego działającego przy wojewodzie. Taki zapis kontynuuje kierunek braku decentralizacji. Wojewódzka rada ochrony pamięci narodowej w myśl szeroko pojętej decentralizacji państwa, powinna być usytuowana przy marszałku

województwa. Zwracam uwagę, że na szczeblu powiatu starosta wykonuje szerokie uprawnienia Skarbu Państwa i zdaje to praktyczny egzamin.

Uwagi redakcyjne do projektu ustawy „o miejscach pamięci narodowej przedstawiają się następująco:

Art 11 ust 1. projektu ustawy wprowadza sformułowanie „*miejsce pamięci narodowej znosi się, jeżeli ustanie co najmniej jedna z przesłanek jego ustanowienia*”, proponuje się wykreślenie słowa „*znosi się*” i zastąpienie zdaniem „*wykreślenie z rejestru następuje jeżeli [...]*”.

Art 15 ust 1 nakłada fakultatywny obowiązek w zakresie oznaczeń miejsc pamięci narodowej przez organ, który ustanowił takie miejsce, proponuje się w zakresie omawianej normy, dokonać zmiany w taki sposób, żeby oznaczenie miejsc pamięci narodowej miało charakter obowiązkowy.

Art 26 ust 1 i następne wskazują jakie miejsca pamięci narodowej, znajdujące się poza granicami kraju Rada powinna uznać. Należy wskazać, że zgodnie z ustawą o „ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych” w szczególności części dotyczącej budowy aktu prawnego, treść artykułu 26 powinna być umieszczona w słowniczku aktu prawnego - w artykule 2 definicji opiniowanego aktu.

Art 21 ust 4 w nawiązaniu do artykułu 23 ust 1 następuje powtórzenie dwóch różnych jednostkach redakcyjnych o tej samej treści.

Art 24 ust 2 - z treści całego projektu ustawy nie wynika kto jest przewodniczącym Rady, trudno jednoznacznie wskazać, że ma nim być prezes rady, czy też przewodniczący jest wybierany przez członków rady spośród ich grona. Instytucja przewodniczącego pojawia się jednak we wspomnianym art 21 projektu ustawy, należy doprecyzować ową normę w zakresie brakujących informacji.

Należy również zaznaczyć, że w projekcie ustawy brakuje odwołania do innych ustaw, tym samym próbuje się część właściwą merytorycznie dla tych ustaw, umieścić

w projekcie przedmiotowej ustawy. Niniejsza uwaga dotyczy ustawy z dnia 5 lipiec 1990 roku prawo o zgromadzeniach oraz ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 roku „o bezpieczeństwie imprez masowych”.

Opracowali:

Barbara Kijak: Stanowisko d/s Inicjatyw Legislacyjnych
pod patronatem Radcy Prawnego Kazimierza Mazura

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Adres do korespondencji: ul. Raclawicka 56 30-017 Kraków

Opinia o projekcie ustawy o miejscach pamięci narodowej

Szanowni Państwo,

W odpowiedzi na wiadomość nadesłaną przez Państwa, Departament Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi opiniuje projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej – pozytywnie, jednak z pewnymi zastrzeżeniami przedstawionymi poniżej.

Ustawa ta tworzy kompleksowy, instytucjonalny system ochrony miejsc pamięci, obejmuje swą tematyką również kwestie dotyczące odbywania zgromadzeń, imprez masowych i prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze miejsc pamięci narodowej. Do tej pory brak było całościowej regulacji, obejmującej całość tej tematyki, wobec czego sama idea i pomysł jej sformułowania zasługuje na aprobatę.

Problematyka ochrony miejsc pamięci narodowej na szczeblu województwa leży w kompetencji organów administracji rządowej, dlatego też zastrzeżenia dotyczą jedynie kwestii formalno-prawnych.

Departament Kultury i Edukacji proponuje zwrócić uwagę na:

- art. 3 projektu ustawy – należy potraktować rozłącznie prowadzenie prac i robót poprzez wprowadzenie spójnika „lub”, zatem: „prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych lub prac porządkowych”, bowiem spójnik „lub” oznacza spełnienie jednej z alternatywnych przesłanek, ale mogą być też jednocześnie spełnione obie przesłanki;
- poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk nr 101) wprowadza dodatkową formę ochrony zabytków w postaci uwzględnienia ochrony zabytków nie tylko w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, ale również „albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o ustaleniu lokalizacji drogi lub decyzji o ustaleniu linii kolejowej”. W celu dążenia do spójności obu ustaw, a obie dotyczą dobra ogólnie państwowego, którym jest dziedzictwo narodowe, można by było tę formę ochrony również wziąć pod uwagę;
- art. 9 projektu ustawy – ust. 1 jest bardzo rozbudowany, zatem w celu zwiększenia czytelności jego przekazu proponuje się jego wypunktowanie, natomiast w ust. 2 dokonanie zmiany szyku zdania – „dziedzictwa innego niż polski Narodu” zmienić na „dziedzictwa innego Narodu niż polski”;
- art. 17 projektu ustawy – podany jest błędny publikator ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, powinien być: Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 909 z późn. zm.;
- Uzasadnienie projektu ustawy – podany jest błędny publikator, jak i nazwa samej ustawy odpowiednio w akapicie drugim i trzecim uzasadnienia – w drugim akapicie ustawa z dnia 21 stycznia 1988 roku o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa powinna mieć publikator:

Dz.U. z 1988 r. Nr 2 poz. 2 z późn. zm., natomiast podany w uzasadnieniu „Dz.U. Nr 2 poz. 2 z 1988 r. Nr 25, poz. 183 ze zm.” nie istnieje; w trzecim akapicie należy zmienić nazwę ustawy z dnia 21 stycznia 1988 r. z „o Radzie Ochrony Miejsc Pamięci Narodowej” na: „o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa”.

Zdaniem Departamentu Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, mimo powyższych zastrzeżeń projekt ustawy o miejscach pamięci narodowej podlega pozytywnej ocenie.

Z poważaniem

Magdalena Sowińska
Departament Kultury i Edukacji
Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi

Warszawa 28.01.2008 r.

**Departament Kultury, Promocji i Turystyki
Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Mazowieckiego**

ul. Okrzei 35, 03-715 Warszawa

**Związek Województw
Rzeczypospolitej Polskiej
BIURO
ul. Świętojerska 5/7,
budynek C,
00-226 Warszawa**

Szanowni Państwo

W nawiązaniu do Państwa e-maila (wraz z załącznikiem) dotyczącego poselskiego projektu ustawy o miejscach pamięci narodowej, uprzejmie informujemy, że w opinii Departamentu Kultury, Promocji i Turystyki, w/w projekt jako próba całościowej regulacji tej tematyki nie budzi zastrzeżeń i realizowany jest w dobrym kierunku.

Z wyrazami szacunku

*Sławomir Roguski
Główny Specjalista*